

Költő a sötétkamrában

Irta. SÁGI PÁL.

A költő, író, újságíró holtáig az marad, még akkor is, ha a sorsa más pályára sodorja. Ez a törvény teljesedett be Hackett Gáboron, a nem-

SÁGI PÁL

zetközi híri amerikai magyar fotóművészen is. Hackett Gábor, ez a polgári neve. Magyarországon inkább írói neven ismerték és ismerik. Költő volt és újságíró. Keér Dezső irodalmi néven írta verseit. A Vajda János Társaság két kötetét is kiadta. Most New Yorkban nemzetközi sajtó-fotó szolgálata van. A szíve azonban ma is az

irodalomhoz huz. Legkedvesebb munkája: könyveket illusztrálni fotókkal. Specialistája ennek a műfajnak, Amerikában, Franciaországban, Magyarországon, Nyugat-Németországban, Angliában, Olaszországban, és a Szovjetunióban megjelent könyvek egész sorát illusztrálta. Elmentem a stúdiójába, beszélgetni vele. Nehezen állt kötélnék. Végül is megnyugtattam, hogy nem kell önmagáról beszélnie: emberekről, fotókról, könyvekről beszéljessünk. Erre aztán, amit mondott, mindegyik külön-külön aktuális kis riport. Nehéz röviden megírni.

Elsőnek a "magyar" anyag. A budapesti Corvina egy-egy négynyelvű emlékalbumot adott ki Bartók Béláról és Kodály Zoltánról. Hong-Kongban is megjelent. Ott a négy nyelvet ötödikkal egészítették ki: kinaival. Most mind a kettőből

uj, bővített kiadás készül Budapesten. Ezekhez is, mint az elsőhöz, sorozatot állít össze Hackett Gábor. Egyébként a budapesti Bartók Archivum után, az övé a legnagyobb Bartók-gyűjtemény. Amerikai éveiben gyakorta volt együtt Bartók Bélával, sokat fényképezte. Mi emléke van róla?

— Ha fényképezték, mindig ugynevezett fényképarca volt, öntudatos, méltóságteljes, néha majdnem komor. A hangulatát tükrözte, ilyen volt az életben is. Csak zenészek között engedett fel. Egyszer, egy hangverseny szünetében lekaptam, amint mosolyogva beszélgetett az egyik zenésszel és közben könnyed mozdulattal cigarettára gyujtott. Ez a világon az egyetlen mosolygó Bartók-kép — mondja és hozzáteszi, hogy eddig még sehol sem engedte közölni ezt a fotót, valami különleges nagy alkalomra tartogatja, megmutatni a mosolygó Bartókot.

Kodály Zoltánról is van emléke. Valahányszor New Yorkba jött, mindig felment a stúdiójába. Zenéről, irodalomról beszélgettek, közben Kodály fotókat is nézegetett. Nagyon érdekelte a fényképészet:

— Egy alkalommal fotót készítettem róla, de nem retusáltam. Az volt az elgondolásom, hogy Kodály nem egyszerű fotóalany, Kodály nem a fényképésze, hanem a történelemé. Amikor kezébe vette a fényképet, egy darabig elgondolkodott, azután elővette a tollat és nekem dedikálta a képet.

Nézem a képet és rajta a dedikálást, Kodály Zoltán finom, tiszta betűvel: "Hackett Gábornak, a fényképezés új és helyes útján jártában sok szeretettel Kodály Zoltán."

A Bartók és a Kodály albummal egyidőben másik könyvet is illusztrál, Lugosi Béláról szól, Drakuláról. Ez itt Amerikában jelenik meg, angolul. California egyetem tanár írja. Elgondolkoztató dolog. Magyarul eddig legfeljebb riportokat, tárcákat irtak és meséltek róla. Amerikai professzor kellett ahhoz, hogy feltárja a magyar színész életének hiteles történetét és megmutassa a művészt, aki művészetet vitt a rémszerepbe is. Hackett ehhez a könyvhöz nemcsak illusztrációkat ad, adatokkal is segíti a szerzőt: baráti szálak fűzték Lugosihoz. Szinte önkéntelenül vetem fel a kérdést:

— Szerette Lugosi Béla ezt a szerepet, Drakula szerepét?

— Világhírt hozott neki, de mint minden színész, egészen más szerepről is álmódott. Hollywood azonban beskatulyázta vámpírnak. Szeretett volna kitörni belőle. Nem sikerült. A végén szinpaditársulattal járta Amerikát, de akkor is az Arzén és a Levendula gonosz inasát kellett játszania.

Fényképet mutat: az utolsó fotó Lugosi Béláról Jávor Pállal együtt . . . Bartók, Kodály, Lugosi Béla: eddig magyar témájú könyvekről beszélgettünk. Persze, amerikai témák is vannak. Például a londoni Hamlin kiadó képekkel illusztrált könyve az amerikai indiánok életéről. A kiadó megbízásából bejárta az indián rezervációkat, 18 ezer mérföldet utazott lakókocsin. Közben pedig még helikopterről is fényképezett. Ezért a munkáért szakmai kiválóság címén tiszteletbeli tagságot kapott a londoni College of Applied Sciences, azaz az alkalmazott tudományok műszaki egyetemétől.

Mégegyszerű könyvről esik szó. Franciaországban megjelenik De Gaulle népszerű élettörténete. Folytatásokban adják ki 96 füzetben, 400 ezer példányban. Ehhez 50 oldalnyi képet kértek tőle. Az előzmény nem egyszerű fotózás: süritett történelem. A második világháború kitérője Franciaországban érte. A Pesti Hírlap és a Mai Nap párisi tudósítója volt. "Végigcsinálta" a francia

összeomlást. Nemcsak az eseményeket fotografálta: az embert is kereste a lencséjével. Lefényképezte Petain marsallt, amint a katonai felvonáson elaludt és a francia tábornokokat, akik szakmai udvariassággal, mosolyogva adták át a Maginot-vonalat a német tábornokoknak.

Hamisított engedéllyel felszerelve bejárta a francia internálótáborokat, amelyekben magyarok is raboskodtak. Titokban felvételeket készített a táborokról és eljuttatta az amerikai újságoknak. Végül rájöttek és kiutasították Franciaországból. Mindössze hat napot adtak neki. Ott állt az égető gonddal: hová mehet az ugynevezett francia szabad zónából. Ha kiteszi onnan a lábát, lefognák a német nácik. Ha a kiutasítása ellenére ott marad, francia internálótáborba kerül, onnan a Gestapo minden akadály nélkül kihalászatja. Már az életveszély szakadékán állt, amikor megjött a segítség. A washingtoni külügyminisztérium útján az Elnöki Bizottságtól veszély-vizumot kapott. Így jutott át Amerikába. A többszáz felvételt sikerült magával hoznia. Most, három évtized után, a fotósorozat kincset ér a franciáknak. Nem is csoda, hogy a kiadó éjszaka, álmából ébresztette fel a telefonhívással: sürgősen küldje a képeket.

De Gaulle életrajzát, ami végeredményben történelmi könyv, amerikai magyar fotóművész képeivel illusztrálják. Büszke rá Hackett Gábor? Azt mondja, inkább szakmai teljesítménynek tartja. Hát akkor mire büszke? Mosolyogva feleli:

— A budapesti Aesculap Fotó Klub, az egykori Budapesti Fotó Klub folytatása, "A Magyar művészfényképezés 10 éve" címmel kiállítást rendezett, az én képeimből is kiállítottak és a klub tiszteletbeli tagjának választottak. Akkor éppen Budapesten jártam. A kiállításon találkoztam a kitűnő Buzay Gézával, aki annakidején megtanított, hogyan kell előhívni a fényképet a sötétkamrában . . .

